

Husova pobytu na hradě Krakovec. Martin Nodl se soustředil na proměnu narativu příběhu o dívčí válce, kterou anonymní rýmuující kronikář známý jako Dalimil oproti předchozí verzi zaznamenané Kosmou přetavil v příběh, jemuž dal nový smysl a v němž se odráží jeho vnímání politických poměrů po vyměnění vládnoucí dynastie v Českém království. Robert Novotný na základě rodové pověsti Krabiců z Weitmile o „dětích z krabice“ z Hájkovy kroniky analyzuje původ této pověsti v jiných literárních textech a současně se zabývá percepcí této pověsti přímo rodem Weitmilarů. Pavel Soukup se zaměřil na označování křížáků v historických pramenech se zvláštním důrazem na prameny české provenience a dospívá k závěru, že pojmy jako křížák nebo křížová výprava se v dnešním významu začínají objevovat až v průběhu novověku. Jaroslava Svátka zaujal cestopis Marka Pola ve vztahu ke středověkým Čechám, a to v několika rovinách: věnuje se otázce rukopisného dochování tohoto textu v našich zemích, jeho staročeskému překladu a v neposlední řadě také nedávnému objevu rukopisu Markova Milionu ve svazku obsahujícím tzv. svatovítský zlomek staročeské Alexandreidy či rovněž známé geografické pojednání Odorica z Porde-none. František Šmahel věnoval svou pozornost počátkům kariéry mistra Jana Příbrama, přičemž rovněž naznačil možnou identifikaci se dvěma dalšími známými „Jany z Příbrami“ z jeho doby. Současně jiné jeho jmenovce jakožto s ním ztotožnitelné osoby vyloučil. Dmitrij Timofejev představil dílo u nás téměř neznámého anglického historiografa Williama Gilpina (1724–1804), který se věnoval mimo jiné poznávání husitského období.

Sborník obsahuje pestré spektrum rozličně zaměřených studií, které v mnoha případech spíše jen naznačují další možné směry bádání ve filologických a historických vědách, ale současně tak čtenáři otevírají cestu k dalšímu poznávání.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2025.11

**Thorsten Schlawitz, Repertorium Academicum Norimbergense.
Biogramme zu den Nürnberger Studenten und Gelehrten
des späten Mittelalters (bis 1525)**

Stadtarchiv Nürnberg, Nürnberg 2023, 1042 stran, ISBN: 978-3-925002-42-7

Německý historik Thorsten Schlawitz se ve své badatelské práci zaměřuje na prosopografii, dějiny měst v pozdním středověku (se zvláštním důrazem na město Norimberk) a dějiny vzdělanosti a vzdělávání. Tyto své badatelské zájmy zúročil v disertační práci o „kultuře vzdělanosti“ v pozdně středověkém Norimberku, obhájené na univerzitě v Norimberku-Erlangu v roce 2015. Anoncovaná monografie vychází z prosopografické části uvedené disertace, a jak již napovídá název i podtitul práce, jedná se převážně o biografický slovník norimberských či s Norimberkem spjatých vzdělanců. Ve středověkém Norimberku se ovšem nenacházela univerzita, tamní zájemci o akademické vzdělání za ním museli ze svého města odejít jinam.¹ Nejčastěji odcházeli na některou z univerzit na území Svaté říše římské a mnohdy se pak vraceli zpět do svého rodiště, kde jsou zachyceni

¹ Univerzita v Althofu u Norimberka vznikla nejprve v roce 1578 jako akademie, na univerzitu byla povýšena v roce 1622, zrušena byla roku 1809. Současná univerzita Norimberk-Erlangen vznikla v roce 1742 v Bayreuthu, o rok později přesídlila do Erlangu, po zrušení Althofské univerzity zdědila její knihovnu a teprve roku 1961 byla sloučena s Ekonomickou a sociálně vědní vysokou školou v Norimberku (založena 1919).

v tamních historických dokumentech. Rok 1525, jímž autor svou práci uzavřel, souvisí s přijetím luterství v Norimberku. Autorovi se podařilo až do počátku uvedeného roku vysledovat v pramenech celkem 2136 studentů z Norimberku, kteří se přinejmenším imatrikulovali na evropských univerzitách. Podle autorova zjištění však 39,8 % všech těchto studentů nedosáhlo žádného akademického gradu, mistry se stalo jen 8,7 % z nich a zanedbatelné množství završilo studium doktorátem (do roku 1525 celkem 121 osob). Práce ovšem obsahuje celkem 2434 hesel, neboť kromě studentů zahrnuje i hesla týkající se všech doložitelných norimberských vzdělavců. K výraznějším s Norimberkem spjatým učencům ve sledovaném chronologickém záběru náleželi ku příkladu reformátor Veit Dietrich, humanista Conrad Celtis, právník Christoph Scheurl, právník a duchovní Sixtus Tucher, právník a humanista Willibald Pirckheimer, astronom a matematik Regiomontanus nebo právník a norimberský radní Hieronymus Holzschuher. Biogramy jsou řazeny abecedně dle příjmení či přízviska osoby, k němuž je přičleněno křestní jméno a stručná charakteristika (např. „student“ nebo „duchovní“), časové zařazení; ve většině případů pak již následují pouze kategorie „skupina“, doložené studium a edice (nejčastěji matriky), v níž je jméno dotčeného doloženo. V lepších případech se ovšem jedná i o podrobné životopisy, opatřené dalšími kategoriemi navíc, například pokud jsou v Norimberku k osobě dochovány archivní prameny, dokládající další následnou kariéru v městské správě nebo církevním úřadu. Pokud se osobou již někdo v minulosti zabýval, jsou doplněny i odkazy na literaturu.

Pro českého čtenáře jsou pochopitelně nejzajímavější zmínky o osobách spjatých s českým prostředím. Jistě nepřekvapí, že většina osob z lexikonu, které mají vazbu na české země, pouze dosáhli gradu (nejčastěji jen bakalářského) na pražské artistické fakultě, případně se zapsali na právnickou fakultu/univerzitu, ale o jejich dalším osudu již nic dalšího nevíme.² Autor lexikonu poctivě prostudoval edice pramenů k dějinám pražské univerzity a dobře se obeznámil i s Tříškovým slovníkem, ovšem oproti němu podstatně rozšířil naše znalosti o mimopražských osudech některých studentů a absolventů. Pokud imatrikulaní z artistické fakulty norimberského původu (nebo později jinak spjatí s Norimberkem) ve studiu pokračovali a úspěšně jej dokončili v Praze nebo na jiné univerzitě,³ čekala je často církevní kariéra⁴ nebo zůstali na univerzitách jako učitelé. Z osob, uvedených v lexikonu, které působily pedagogicky alespoň po určitou část svého života na své alma mater, stojí

² Z osob imatrikulovaných v Praze např. Conrad Propst, s. 117; Heinrich Kago, s. 134; Albert Naar z Norimberka, Andreas z Norimberka, Bernard z Norimberka, Bruno z Norimberka, 2x Konrád z Norimberka, všichni na s. 311–313; Jiří z Norimberka, Gottfried z Norimberka, 2x Jindřich z Norimberka, s. 318–319; Jakub z Norimberka, s. 321; Lorenc z Norimberka, s. 323; Markvart z Norimberka, s. 324; Johannes Liber, s. 486–487; Conrad Lutz, s. 512; Johanness Muffel, s. 552; Fridrich Rabenolt, s. 594.

³ Např. Stephan Elwanger, který studoval v Praze, Heidelbergu a v Římě, s. 265–266, nebo Andreas Stör, student v Praze, Vídni a Lipsku, s. 728–729.

⁴ Albert Fleischmann: studium v Praze, kanovník, zemřel v Norimberku, s. 288–289; Hermann Fürleger: studium artistické fakulty a práv, posléze duchovní kariéra, s. 351; Reinhard Gensfelder: studium na artistické fakultě, pak duchovní v Norimberku, s. 358; Ulrich Hausecker: studium práv Praze, později duchovní kariéra, s. 408; Conrad Konhofer: studium na právnické univerzitě a posléze i na dalších pražských fakultách, doktor, duchovní, člen městských rad v Bamberku a Norimberku, s. 179–180; Donald z Norimberka: studium práv v Praze, duchovní, s. 315; Jan z Norimberka: studium v Praze a Římě, kaplan pánů z Thuru, s. 321; Heinrich Schatz, studium na artistické fakultě, pak kanovník při sv. Vítu, s. 656; Johanness Renker: studium v Praze, pak notář v Bamberku, kanovník v Norimberku, s. 612–613; Wilhelm Sprenger: studium artistické fakulty, kanovník ve Würzburgu, farář v Norimberku, s. 654; Lorenz Wendelstain: narozen v Norimberku, studium v Praze, v Padově a Bologni, farář a kanovník na různých místech v Bavorsku, s. 778.

za zmínku přinejmenším Erhart Kaufmann⁵ nebo Conrad Clamerssteyn.⁶ Z pražských studentů, kteří posléze pedagogicky působili i jinde, lze připomenout Conrada Kreutzer⁷, Krafta de Schwarzach,⁸ Erasma Helie de Nisa (Neisse),⁹ Conrada Herra,¹⁰ Hermana Lurcze¹¹ a Friedricha Wagnera.¹²

Doloženo je i velmi malé množství absolventů pražské univerzity, kteří mají souvislost s Norimberkem a věnovali se povolání lékaře.¹³ Nejvýznamnějším středověkým lékařem, spjatým jak s pražskou univerzitou, tak i s Norimberkem, je bezesporu Jan Šindel.¹⁴ Ostatní vazby vzdělaných osob spjatých s Norimberkem na Prahu jsou spíše nepodstatné.¹⁵ V souvislosti s pražskou právnickou univerzitou by se autorovi dalo vytknout, že pro ni užívá označení fakulta, aniž by zdůraznil, že u ní došlo k vydělení z původní univerzity. S výjimkou Prahy jsou v lexikonu obsažena i hesla, týkající se osob spjatých více či méně s jiným městem v někdejších zemích Koruny české, a to Vratislaví. Mezi nimi můžeme nalézt vratislavského kronikáře, pisáře a norimberského rodáka Petra Eschenloera nebo humanistu Johanna Cochlaea, který ve Vratislavi zemřel.

Materiálově hutný lexikon se zcela určitě stane vítanou pomůckou pro všechny zájemce o dějiny vzdělanosti. Současné na příkladu konkrétního města dobře ukazuje mobilitu pozdně středověkých vzdělanců a může se tak stát inspiračním zdrojem pro další obdobné prosopografické projekty.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2025.12

Marie Bláhová, Dvě studie k pozdně středověké historiografii

Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, Praha 2024, 204 s.,
ISBN 978-80-246-5900-8; 978-80-246-5908-4 (pdf)

Když roku 2024 vyšla v nakladatelství Karolinum nová kniha profesorky Marie Bláhové, slibující již ve svém názvu předložit čtenáři dvě studie k historiografii pozdního středověku, musel zasvěcený zájemce o toto časové období se zvědavostí rozevřít obálku a nahlédnout

⁵ Erhart Kaufmann, student artistické a teologické fakulty, pedagog, dokonce děkan artistické fakulty v akademickém roce 1377/1378, s. 139.

⁶ Conrad Clamerssteyn, absolvent artistické fakulty, roku 1395 doložen jako učitel tamtéž, s. 156.

⁷ Conrad Kreutzer, absolvent artistické fakulty v Praze, další studia ve Vídni, kde posléze pedagogicky působil v letech 1410–1419, s. 195–196.

⁸ Kraft de Schwarzach, studium v Praze, Vídni a Würzburgu, v letech 1412–1415 učil ve Vídni, s. 214–215.

⁹ Erasmus Helie de Nisa, studium v Praze a Krakově, na obou školách učil, v Krakově v zimní semestru 1405 děkan artistické fakulty, s. 425–426.

¹⁰ Conrad Herr, student a posléze učitel na artistických fakultách v Praze (rok 1408) a ve Vídni (zimní semestr 1415), s. 436.

¹¹ Herman Lurcz, studium v Praze, ve Vídni a v Erfurtu, posléze kariéra na univerzitách ve Vídni (rektor v letech 1387 a 1390) a v Erfurtu (rektor v roce 1396), s. 513–514.

¹² Friedrich Wagner, studium v Paříži a Bologni, Praze a Vídni, na všech těchto univerzitách v poslední třetině 14. století učil, s. 760.

¹³ Např. Lorenz Vetter: studium v Praze a Padově, posléze lékař v Norimberku, s. 279, nebo Georg Werrer: studium asi v Praze, lékař v Norimberku, s. 781.

¹⁴ Jan Šindel, absolvent artistické a lékařské fakulty v Praze, matematik a astronom, roku 1410 zvolený rektorem pražské univerzity. V Norimberku působil v letech 1423–1438 jako městský lékař, s. 675.

¹⁵ Např. Ulrich Kaschauer, syn zlatníka Andrease Kaschauera, imatrikulovaný v Erfurtu 1505, zemřel v Praze, s. 137–138.